

BEVRAGING: ERVARINGEN MET HET NIEUWE BESCHERMINGSSTATUUT BIJ WILSONBEKWAAMHEID

Samenvatting

Sinds 1 september 2014 bestaat er een nieuw beschermingsstatuut voor mensen die niet (meer) in staat zijn om persoonlijke of zakelijke beslissingen te nemen. OPGanG, de Open Patiëntenkoepel Geestelijke Gezondheid, en het Vlaams Patiëntenplatform vingen heel wat klachten op over de manier waarop deze nieuwe wet in de praktijk werd toegepast. Om deze knelpunten beter te leren kennen, voerden we een bevraging uit onder professionals uit de woonzorgsector en de geestelijke gezondheidszorg. Hieronder geven we een overzicht van de resultaten en stellen we enkele aanbevelingen voor.

Auteur	Datum laatste aanpassing	Status
Else Tambuyzer & Sarah Defloor	20.10.2016	Afgewerkt

Inhoudstafel

Samenvatting	1
1. Situering	3
1.1. Een nieuwe wet	3
1.2. Bevraging van ervaringen met de nieuwe wetgeving	3
1.3. Ook andere organisaties signaleerden knelpunten	3
2. Ervaringen met het nieuwe beschermingsstatuut	4
2.1. Buitengerechtelijke bescherming of lastgeving	4
2.2. Aanstelling van een bewindvoerder	5
2.2.1 Voorafgaande verklaring van voorkeur	5
2.2.2 Soort bewindvoerder	6
2.2.3 Inhoud van de bewindvoering	6
2.2.4 Begeleiding op maat: omschrijving van de taak van de bewindvoerder	7
2.2.5 Omstandig medisch verslag	8
2.2.6 Sociaal onderzoek	8
2.2.7 Aanduiden van een vertrouwenspersoon	9
2.3. Opmerkingen over het nieuwe beschermingsstatuut	9
2.3.1 Positieve opmerkingen	9
2.3.2 Negatieve opmerkingen	10
2.4. Profiel van de respondenten	12
3. Conclusies en aanbevelingen	12

1. Situering

1.1. Een nieuwe wet

Sinds 1 september 2014 bestaat er een [nieuw beschermingsstatuut](#) voor mensen die niet (meer) in staat zijn om persoonlijke of zakelijke beslissingen te nemen.

Voortaan zijn er twee systemen voor de **bescherming van de persoon en/of zijn goederen**: de buitengerechtelijke en de rechterlijke bescherming.

- Bij de buitengerechtelijke bescherming kan een persoon (wanneer hij dit nog kan), zelf een volmacht geven aan iemand die hij vertrouwt, om bepaalde handelingen in zijn naam te stellen. Dit gaat enkel over het beheer van de goederen, bijvoorbeeld het beheren van je bankrekening. Men noemt dit **lastgeving**. Dit is vergelijkbaar met het geven van een volmacht.
- Bij de rechterlijke bescherming stelt de vrederechter een bewindvoerder aan die de persoon begeleiding op maat zal bieden. De vrederechter kan dan één of meerdere bewindvoerders aanduiden. Dit kan iemand uit het netwerk van de persoon zijn, of een professional zoals een advocaat of boekhouder. Dit is **bewindvoering**.

1.2. Bevraging van ervaringen met de nieuwe wetgeving

OPGanG, de Open Patiëntenkoepel Geestelijke Gezondheid, en het Vlaams Patiëntenplatform werden er door enkele ledenverenigingen op gewezen dat er heel wat knelpunten bestaan rond de uitvoering van deze nieuwe wet. Om deze knelpunten te identificeren, maakten we een elektronische vragenlijst voor patiënten(vertegenwoordigers) en hun omgeving. Hierop kwam echter nauwelijks respons. We vermoedden dat we de doelgroep in kwestie niet bereikten via onze kanalen. Daarom besloten we om de doelgroep te verleggen naar de professionals uit de woonzorgsector en de geestelijke gezondheidszorg. Eind 2015 beantwoordden 19 professionals uit de woonzorgsector de vragenlijst. Begin 2016 vulden 39 professionals uit de geestelijke gezondheidszorg de enquête in. Hieronder geven we een overzicht van de resultaten. Het gaat slechts om een kleinschalige bevraging, waardoor we voorzichtig moeten zijn met de interpretatie van de resultaten. We denken anderzijds dat er duidelijk een aantal knelpunten komen bovendien.

1.3. Ook andere organisaties signaleerden knelpunten

Ook andere organisaties kaartten al knelpunten bij de uitvoering van de nieuwe wet aan. Op 6 januari 2016 verzonden een vijftigtal organisaties uit de zorgsector (waaronder koepelorganisatie Zorgnet-Icuro) een open brief naar de Vlaamse magistratuur, de Hoge Raad voor de Justitie en de minister van Justitie. Daarin klagen ze volgende knelpunten en wantoestanden aan:

- Familieleden hebben slechte ervaringen met de ontvangst op de griffie.
- Problemen rond de aanstelling van een familiale bewindvoerder:
 - Sommige vrederechters wantrouwen familieleden die vragen om aangesteld te worden als familiaal bewindvoerder.
 - Intimidatie van de familiale bewindvoerder door de vrederechter:
 - Sociale organisaties worden belemmerd wanneer zij minder mondige families proberen bij te staan. Wanneer toch een familiale bewindvoerder wordt aangesteld, wordt dit door sommige vrederechters op intimiderende en denigrerende manier gedaan, en wordt het gepaard met ontmoedigende voorwaarden.

- Overleg met de kandidaat-familiale bewindvoerder verglijdt soms in aan frustrerend en vernederen juridisch examen. Er wordt archaïsch en zeer complex juridisch taalgebruik gehanteerd, wat de afstand tussen vrederechter en familie bijkomend vergroot.
 - Soms wordt een professionele bewindvoerder in plaats van een familiale bewindvoerder aangesteld zonder overleg of noodzaak.
 - Nutteloze financiële betutteling: familiale bewindvoerders moeten in sommige gevallen voor heel basale zaken een machtiging vragen aan de vrederechter.
- De overzetting van dossiers vanuit de oude naar de nieuwe wetgeving:
 - Dikwijls wordt automatisch de maximum bescherming van goederen en persoon ingesteld, in plaats van een bescherming op maat.
 - In sommige kantons gebeurt deze omzetting *zonder* oproeping van de beschermde persoon en zijn vertrouwenspersoon. De werkdruk van vrederechters wordt aangehaald als reden hiervoor.
 - Er wordt dikwijls automatisch een professionele bewindvoerder aangesteld.
- Het gebeurt regelmatig dat een verzoek tot aanstelling van een bewindvoerder over de goederen door de vrederechter uitgebreid wordt tot een bewindvoering over de persoon.
- Het komt veelvuldig voor dat de bewindvoering wordt uitgesproken over alle punten van de 'checklist'.
- Onterechte weigering van de aanstelling van een vertrouwenspersoon.
- Complicaties voor personen met een Persoonlijk Assistentie Budget (PAB, binnenkort PGB).
- Stroeve contacten tussen de professionele bewindvoerders (vaak advocaten) en de families van de beschermde personen.
- Vrederechters gebruiken telkens dezelfde standaardmotivering.

Zoals verderop blijkt, komen veel van deze knelpunten overeen met onze resultaten.

2. Ervaringen met het nieuwe beschermingsstatuut

2.1. Buitengerechtelijke bescherming of lastgeving

De buitengerechtelijke bescherming laat toe dat personen die nog in staat zijn om dit te doen, zelf maatregelen treffen voor wanneer zij dit niet meer kunnen. Dit wordt lastgeving genoemd. De persoon (lastgever) geeft een *volmacht* voor het (volledig of gedeeltelijk) beheer van zijn *goederen* aan iemand die hij vertrouwt (lasthebber).

Een voorbeeld: Karin heeft soms acute psychoses. Op sommige momenten weet zij heel goed wat ze zegt en doet, op andere momenten niet. Er zijn periodes dat zij niet zelf kan beslissen. Karin kan iemand als lasthebber aanduiden die dan in haar naam kan optreden om bv. haar bankrekening te beheren. Deze persoon kan geen beslissingen nemen over haar 'persoon', enkel over haar goederen.

Ik ken minstens 1 patiënt die aan een familie of kennis een volmacht gaf om zijn goederen te beheren wanneer hij het zelf niet meer kan.		
	Neen	Ja
Woonzorgcentrum	10	8
Geestelijke gezondheidszorg	17	23

Binnen de woonzorgcentra leven er voornamelijk positieve ervaringen met de wet; binnen de geestelijke gezondheidszorg is dit veel minder het geval.

Positieve ervaringen

- “Het gaat vaak over familie. Er is een zekere vertrouwensband.” (2x)
- “Dit verdient de voorkeur gezien het een eigen keuze van de patiënt betreft.”

Negatieve ervaringen

- Rolverwarring: “Het gevaar is dat de patiënt druk uitoefent op deze persoon om extra budget te verkrijgen.”
- “Als hulpverlener weet je niet altijd of deze personen te goeder trouw handelen.” (2x)
- “Aangezien de relaties binnen de familie in het verleden vaak conflictueus waren en het financiële luik toch wel heel wat spanningen met zich kan meebrengen, is dit naar mijn gevoel niet de beste optie.”

Andere opmerkingen

- “De notaris vroeg een attest van bekwaamheid van 2 geneesheren.”
- “Binnen ons ziekenhuis is er iemand tewerkgesteld die als lastgever kan optreden voor de duur dat de patiënt in opname is. (...) Op die manier komt de relatie met de patiënt en familie niet in het gedrang en zijn we zeker dat de facturen van ons ziekenhuis als eerste betaald zullen worden en dat alles correct in orde wordt gemaakt.”
- “Een neutraal persoon lijkt mij hiervoor beter aangewezen te zijn.”
- “Het is (te) weinig gekend.”

2.2. Aanstelling van een bewindvoerder

Twaalf (op 19) professionals uit de woonzorgsector melden de aanstelling van een bewindvoerder. Bij professionals uit de geestelijke gezondheidszorg zijn dit er 37 (op 39).

2.2.1 Voorafgaande verklaring van voorkeur

Men kan, op het moment dat men hiertoe nog in staat is, zijn voorkeur vastleggen van wie men later wil als bewindvoerder. De vrederechter zal in principe deze keuze in de verklaring volgen bij het aanstellen van de bewindvoerder.

Ik ken een patiënt die voorafgaand een verklaring aflegde om zijn voorkeur te uiten over wie de rol van bewindvoerder moet opnemen		
	Neen	Ja
Woonzorgcentrum	7	5
Geestelijke gezondheidszorg	24	15

- “Vaak is het eerder de familie die zelf aangeeft dat ze als bewindvoerder aangesteld willen worden.”
- “Wij zijn vanuit ons ziekenhuis geen grote voorstander om een familielid aan te stellen als bewindvoerder omdat dit de relatie met de patiënt negatief beïnvloedt.”

Wanneer de vrederechter een bewindvoerder aanduidde, wees hij dan de persoon aan die de voorkeur van de patiënt genoot?			
	Neen	Soms	Ja
Geestelijke gezondheidszorg	4	2	15

- “Indien de voorkeurspersoon over het gepaste profiel beschikte: competent, ervaring in administratie, kennis van zaken betreffende de rol van de bewindvoerder, goedkeuring van de naaste familie.”

2.2.2 Soort bewindvoerder

Welk soort bewindvoerder stelde de vrederechter aan?			
	Familiale bewindvoerder	Professionele bewindvoerder	Familiale én professionele bewindvoerder
Woonzorgcentrum	1	7	6
Geestelijke gezondheidszorg	4	33	4

- “Er is nog wat aarzeling om iemand opgeleid door Similes aan te stellen. Dit mag meer aan bod komen!”
- “Indien de persoon geen familie vraagt, zal de vrederechter een professionele bewindvoerder aanstellen.”
- “Soms is het beter om een professionele bewindvoerder te hebben.”
- “De patiënten hadden niemand in hun netwerk die deze taak op zich wou of kon nemen.”
- “Sommige professionele bewindvoerders kunnen moeilijk omgaan met psychiatrische patiënten.”

2.2.3 Inhoud van de bewindvoering

Er zijn 2 types bewindvoerders:

1. Een bewindvoerder **over het beheer van goederen** kan bijvoorbeeld beslissen over het afsluiten van een lening, de aankoop van een onroerend goed of het afsluiten van een huurovereenkomst van meer dan 9 jaar.
2. Een bewindvoerder **over de persoon** kan bijvoorbeeld beslissen over de keuze van verblijfplaats, de uitoefening van het ouderlijk gezag of de uitoefening van de patiëntenrechten.

Waarvoor stelde de vrederechter een bewindvoerder aan?		
	Voor het beheer van goederen	Voor de persoon
Woonzorgcentrum	13	10

Waarvoor stelde de vrederechter een bewindvoerder aan?			
	Alleen voor het beheer van goederen	Alleen voor de persoon	Voor zowel de goederen als voor de persoon.
Geestelijke gezondheidszorg	30	2	12

2.2.4 Begeleiding op maat: omschrijving van de taak van de bewindvoerder

De vrederechter moet onderzoeken wat de persoon zelf nog kan doen en wat niet meer mogelijk is. Voor de beslissingen die de persoon zelf niet meer kan nemen, wordt hij onbekwaam verklaard en krijgt hij een bewindvoerder aangewezen. Zo kan de vrederechter bescherming op maat en in functie van de te beschermen persoon voorzien.

De vrederechter heeft de taak van de bewindvoerder duidelijk omschreven en afgebakend.			
	Neen	Ja	Weet niet
Woonzorgcentrum	9	0	6
Geestelijke gezondheidszorg	12	22	5

Positief

- “Sinds de nieuwe wetgeving ontvangen wij een uitgebreide lijst van welke taken de bewindvoerder op zich zal nemen.”
- “In het vonnis of de beschikking wordt altijd aangeduid voor welke items de patiënt onbekwaam is. Dit wordt ook heel goed uitgelegd waarom. Vooral wanneer er een bewindvoerder over de persoon is aangesteld.”

Negatief

- “Alle bevoegdheden over goederen en/of persoon worden toegekend, nooit slechts enkele punten.”
- “De standaardlijst van de akte wordt meestal in totaliteit toegevoegd, niet gespecificeerd.”
- “Ik vind de taken van de bewindvoerders vaak vooraf erg onduidelijk wanneer we dit moeten uitleggen aan patiënten. Vooral wanneer het de bewindvoering over de persoon betreft.”
- “We hebben 1 keer expliciet gevraagd om de taak duidelijk af te bakenen, maar dit was volgens de vrederechter niet mogelijk.”
- “De taak van de bewindvoerder over de persoon is niet zo duidelijk.”

Andere

- “In feite hangt de kwaliteit van de beslissing af van de voorbereiding die de aanvrager maakt.”
- “De vrederechter legt uit dat er 17 punten zijn. In het begin maakt zij betrokkene onbekwaam over heel de lijn, buiten voor het beheer van een zakgeldrekening. Nadien kan betrokkene zelf of met behulp van de bewindvoerder bekijken waarvoor deze wel bekwaam is. De taak is niet goed omschreven, vermits het te moeilijk is om te vatten voor patiënten. Ik ben ook geen voorstander om tijdens de zitting elk puntje met betrokkene te overlopen; dat zou enkel nog meer confronterend werken. Het is een ZEER omslachtige procedure met de 17 punten waar personen (on)bekwaam voor kunnen zijn. Ik begrijp de gedachte erachter, maar in de praktijk is dit zéér confronterend. Waar patiënten in het verleden voor één (groot) punt onbekwaam geacht werden, moet dit nu over 17 punten bekeken worden. Hierdoor zijn er reeds enkele patiënten in opstand gekomen na de zitting, ook al hadden ze de beschermingsmaatregel zelf aangevraagd. Men vat dit niet.”

2.2.5 Omstandig medisch verslag

Om een bewindvoerder aan te duiden, is er een medisch verslag nodig over de te beschermen persoon. Onder de oude wetgeving bleek dat een medisch verslag vaak bestond uit informatie die onvoldoende was om een onderbouwde beslissing te nemen. Er bestaat nu een modelformulier van een medisch verslag dat opsomt wat de arts moet vermelden. Zo kan de vrederechter op grond van duidelijke informatie beter de gevolgen van de gezondheidstoestand inschatten en een bescherming op maat van de persoon regelen.

Welke arts stelde het medisch verslag meestal op?			
	Psychiater	Huisarts	Ander (meestal externe huisarts)
Woonzorgcentrum	2	13	0
Geestelijke gezondheidszorg	9	20	10

De arts vulde het modelformulier van een medisch verslag in.			
	Neen	Ja	Weet niet
Woonzorgcentrum	0	9	6
Geestelijke gezondheidszorg	3	34	2

Negatief

- “De arts kent de patiënt in kwestie helemaal niet. Dit invullen van het medisch verslag gebeurt naar mijn gevoel NIET objectief, aangezien de arts meestal het medisch dossier opvraagt.”

2.2.6 Sociaal onderzoek

De vrederechter kan niet alleen luisteren naar de te beschermen persoon, maar kan ook eventueel de ouders, de partner, de sociale dienst van het ziekenhuis, ... ondervragen. Zo kan de rechter het sociaal netwerk in kaart brengen en kijken wat de te beschermen persoon (nog) zelf kan en waarbij hij hulp nodig heeft. Op die manier werkt de rechter een bescherming op maat uit.

De vrederechter deed een onderzoek naar het sociaal netwerk van de patiënt.			
	Neen	Ja	Weet niet
Woonzorgcentrum	0	11	4
Geestelijke gezondheidszorg	12	9	8

Positief

- “Via het aanvraagformulier wordt er gevraagd naar het sociaal netwerk.”
- *Via de sociale dienst:* “De vrederechter doet hiervoor beroep op de Dienst Maatschappelijk Werk van ons ziekenhuis die ook steeds aanwezig is ter zitting.”; “De sociale dienst maakt altijd een sociaal verslag op, waarmee de vrederechter dan rekening houdt.”

Negatief

- “Familieleden worden steeds uitgenodigd. Ze worden ook uitgenodigd als de patiënt specifiek vraagt deze niet uit te nodigen, wat reeds voor spanningen gezorgd heeft.”

2.2.7 Aanduiden van een vertrouwenspersoon

De vertrouwenspersoon is de schakel tussen de beschermde persoon en de bewindvoerder. Hij kan de bewindvoerder informeren over de wensen van de beschermde persoon. Hij kan ook toezicht houden op de bewindvoerder om te kijken of hij zijn taken goed uitvoert. Via een verklaring kan men op voorhand aangeven wie men graag als vertrouwenspersoon wil. De vrederechter kan ook zelf een vertrouwenspersoon aanduiden.

De vrederechter duidde een vertrouwenspersoon aan.				
	Neen	Soms	Ja	Weet niet
Woonzorgcentrum	4	0	8	3
Geestelijke gezondheidszorg	20	8	6	5

Opmerkingen

- “Een vertrouwenspersoon wordt enkel toegekend op vraag van de patiënt of de sociale dienst.”
- “Er wordt altijd gekeken of een vertrouwenspersoon opportuun is. Mijn ervaring zegt wel dat deze functie wat moeilijk ligt. Ikzelf ben daar geen voorstander van.”

De patiënt legde voorafgaand een verklaring af om zijn voorkeur te uiten over wie deze rol van vertrouwenspersoon moet opnemen.			
	Neen	Ja	Weet niet
Geestelijke gezondheidszorg	3	9	2

Wanneer de vrederechter een vertrouwenspersoon aanduidde, wees hij ook effectief de persoon aan die de voorkeur van de patiënt genoot?			
	Neen	Ja	Weet niet
Geestelijke gezondheidszorg	0	9	0

2.3. Opmerkingen over het nieuwe beschermingsstatuut

2.3.1 Positieve opmerkingen

- *Uitbreiding van de beschermingsmogelijkheden:* Het nieuwe statuut reikt verder dan louter het administratieve beheer van goederen, maar biedt in moeilijke familiale situaties ook bescherming over de persoon van de bewoner.”; “Niet enkel bescherming betreffende het financiële aspect, maar ook de mogelijke bescherming als persoon. Voor sommige patiënten is dit echt noodzakelijk.”
- *Snellere procedures:* “De vrederechter is betrokken en als hij merkt dat er iets niet klopt, speelt hij kort op de bal.”; “De procedure gaat vlug.”
- *De mogelijkheid tot maatwerk:* “De bedoeling dat er bescherming op maat zal zijn in de toekomst”; “De mogelijkheid om voor enkele domeinen bewindvoering aan te stellen, alsook de mogelijkheid om ‘bijstand’ te verlenen. Deze 2 nieuwe mogelijkheden werden wel nog nooit toegepast bij mijn casussen.”
- *Participatie:* “Ik vind het positief dat patiënten en hun omgeving meer gehoord worden”; “Dat er rekening kan gehouden worden met de wensen van de te beschermen persoon, bv. qua keuze van bewindvoerder, keuze van een vertrouwenspersoon”.; “De belanghebbende partijen worden gehoord.”
- “Een duidelijk onderscheid tussen bewindvoering over goederen en over persoon.”
- “Een concrete afbakening van taken.”

- “De aanvraag dient onderbouwd te zijn.”
- “De vertrouwenspersoon is als het ware een medebewindvoerder/tussenpersoon, wat een extra controle/bescherming biedt.”

2.3.2 Negatieve opmerkingen

Opmerkingen over artsen:

- “De huisartsen geven aan dat ze het moeilijk vinden om tot in detail aan te geven waarover een persoon nog voor zichzelf kan beslissen en wat niet.”
- “Dat er een onafhankelijke arts moet worden aangesteld. Dit vraagt veel tijd en soms is het onderzoek/verslag erg kort door de bocht, ondanks dat dit veel geld kost!”
- “De artsen hebben weinig kennis van de draagkracht van het nieuwe beschermingsstatuut.”
- “Het is moeilijk voor ons als sociale dienst om een huisarts te motiveren om een medisch verslag te maken voor de aanvraag. Men vindt het te omslachtig.”
- Opmerking van een mantelzorger: “De patiënt kan het medisch onderzoek weigeren en zo de bewindvoering blokkeren.”

Opmerkingen over de professionele bewindvoerder:

- “Advocaten hebben vaak te weinig tijd om hun taak als bewindvoerder naar behoren uit te oefenen.(...) Ik ben voorstander om het mandaat van bewindvoerder over te laten aan maatschappelijk werkers.”
- “Het ontbreken van alternatieven voor de professionele bewindvoerder (advocaat). Hier blijft immers het ontbreken van betrokkenheid in bepaalde gevallen een probleem. Soms ontbreekt ook deskundigheid om bv. sociale rechten uit te putten.”
- “Sommige reeds aangestelde bewindvoerders (oud systeem) zijn geen voorstander om toegevoegd te worden als bewindvoerder over de persoon.”
- “Graag meer investeren in hulpkrachten bij advocaten. Ik heb het gevoel dat contacten meestal goed verlopen als advocaten de zaken kunnen afspreken met maatschappelijk werkers van het ziekenhuis. Als de patiënt alleen gaat wonen (zonder omkadering) is er al vlug sprake van miscommunicatie.”

Maatwerk is geen realiteit:

- “De bescherming op maat werd wettelijk mogelijk gemaakt, maar wordt nog niet toegepast in de praktijk. De vrederechter spreekt meestal bewind uit over de goederen en/of de persoon, maar steeds met alle mogelijke bevoegdheden die daaronder vallen.”
- “We dachten dat er meer op maat gewerkt zou worden, bv. zichtrekening wel, beheer spaarrekening niet.”
- “Het is al voorgevallen dat ik niet altijd de indruk heb dat men in functie van de mens denkt of zich onvoldoende wenst in te leven in de realiteit van iemand anders. Een misschien klein voorbeeld maar soms heel vervelend wanneer de verantwoordelijke de vraag krijgt of bijvoorbeeld een nieuwe Playstation gekocht mag worden, wordt er negatief geantwoord. Niet omdat er geen geld of ruimte is maar omdat de beheerder dit een nutteloze uitgave vindt.”

Omslachtigheid en complexiteit:

- “Het is zeer complex.”
- “Geen enkel positief element. De procedure is zeer omslachtig geworden. Dit maakt dat de procedures soms niet aangevraagd worden, waardoor de patiënt in de kou blijft staan. Het zou beter zijn dat de vrederechter een controle deed over het werk

van de bewindvoerder. In welke mate heeft de bewindvoerder contact met zijn cliënt en heeft de cliënt inspraak over zijn inkomsten en uitgaven. Inspraak over zijn woonsituatie en informatie over zijn inkomsten en uitgaven.”

- “De vragenlijst is veel te uitgebreid.”
- “Het vonnis is te vaag en te onduidelijk om er in de praktijk mee aan de slag te gaan.”

Reikwijdte van de taken van de bewindvoerder:

- “Er zijn nog onduidelijkheden rond de uitvoering van de bewindvoering over de persoon. Wie neemt bv. de verantwoordelijkheid op (instelling of bewindvoerder) als een vrije patiënt (met bewindvoering over de persoon) naar huis wil vertrekken (uit psychiatrisch ziekenhuis)?”
- “De bewindvoerder die mag beslissen over de plaats van de pupil, ook als het ziekenhuis niet akkoord is. Dit is totaal onverantwoord!”
- “Bewindvoering over de persoon: wanneer iemand geplaatst wordt, moet er toestemming gevraagd worden aan de vrederechter hiervoor. Dit kan soms enige tijd in beslag nemen, tegen dan is de plaats al weg naar iemand anders.”

Participatie van patiënten:

- “Mijn cliënt krijgt weinig informatie hierover. Ze kon zelf niet kiezen wie haar bewindvoerder kon zijn.”
- “Patiënten hebben vaak het gevoel niet gehoord te worden: bv. een vraag tot wijziging van de bewindvoerder wordt zelden tot nooit goedgekeurd door de vrederechter. Bij een nieuwe opstart van bewindvoering wordt steeds dezelfde advocaat aangesteld door de vrederechter.”

Opmerkingen rond familie:

- “Soms is het doel van een aanvraag de familie ontlasten, maar worden ze aangesteld als bewindvoerder omdat ze niet durven weigeren.”
- “Familie lijkt sneller aangesteld te kunnen worden en dit is niet positief.”

Bescherming en controle op de bewindvoerder:

- “Ik heb het gevoel dat er veel verloren gaat van de ‘bescherming’ van de betrokkene. Er wordt meer bescherming gegeven aan diegene die de volmacht krijgt of aan de bewindvoerder. Indien betrokkene iets aankoopt in een impulsieve bui én als er toch voldoende centen zijn, zou hij dit toch moeten betalen.”
- “Er moet meer controle komen over hoe bewindvoerders hun taak uitvoeren. Vele van onze mensen hebben geen zicht op hun inkomsten en uitgaven, spaarcenten, ... Dikwijls moeten we lang wachten vooraleer we antwoord krijgen of aan kopen mogen gebeuren of niet. Er moet veel meer verplicht contact ingebouwd worden tussen bewindvoerder en cliënt.”

Algemeen:

- “Ik verneem dat er vrij grote verschillen zijn in de toepassing... Het kan sterk verschillen van kanton tot kanton.”
- “Verwarrend met de patiëntenrechtenwetgeving, waarin ook een wettelijk vertegenwoordiger ingevuld kan worden op het document negatieve wilsverklaring.”
- “Er dienen nog heel veel oude dossiers omgezet te worden naar het nieuwe beschermingsstatuut.”
- “Het sociaal en financieel onderzoek opgemaakt door maatschappelijk werker bij een eventuele opname in bv. een woonzorgcentrum zou meer meegenomen moeten worden in de beslissing van de vrederechter.”

2.4. Profiel van de respondenten

Ik ben werkzaam bij...		Mijn functie... *	
Woonzorgcentrum	18	Sociaal werker/maatschappelijk assistent	33
Psychiatrisch ziekenhuis	28	(Sociaal) verpleegkundige	4
Psychiatrisch verzorgingstehuis	5	Administratie	1
Initiatief Beschut Wonen	5	Woonbegeleider	1
Mobiel team	1		
Psychiatrische thuiszorg	1		

* Alleen nagevraagd bij GGZ-medewerkers.

3. Conclusies en aanbevelingen

Buitengerechtelijke bescherming of lastgeving wordt door bijna de helft van de respondenten genoemd als gangbaar ('ik ken minstens 1 patiënt'). Er wordt ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een **voorafgaande verklaring van voorkeur** af te leggen, maar minder dan de helft van de professionals was van een dergelijke situatie op de hoogte. Indien er een voorkeur werd geuit, werd die in de meerderheid van de gevallen wel gevolgd.

De vrederechter stelt in de overgrote meerderheid van de gevallen een **professionele bewindvoerder** aan. Af en toe wordt er zowel een professionele als een familiale bewindvoerder aangesteld. Veel professionals zijn echter geen voorstander van een familiale lasthebber of bewindvoerder. Anderzijds signaleren ze ook knelpunten rond professionele bewindvoerders: bv. sommigen kunnen moeilijk omgaan met psychiatrische patiënten.

Er wordt vaker een bewindvoerder aangesteld voor het beheer van **goederen** dan voor de **persoon**. Anderzijds komt het vaak voor dat een bewindvoerder wordt aangesteld voor beide domeinen. De bescherming wordt dikwijls bovendien quasi automatisch toegekend voor alle mogelijke punten. De doelstelling van begeleiding op maat wordt dus meestal niet behaald.

De vraag of de taak van de bewindvoerder **duidelijk afgebakend is**, is niet eenduidig te beantwoorden. In sommige gevallen wel, in andere is dit helemaal niet het geval. Er wordt meermaals gemeld dat het een omslachtige procedure is, die moeilijk te vatten is voor patiënten. Een mogelijk onbedoeld neveneffect hiervan is dat vrederechters soms geneigd zijn om de bewindvoering in te stellen voor alle mogelijke punten, i.p.v. puntsgewijs.

Het **omstandig medisch verslag** wordt meestal door een huisarts ingevuld (al dan niet de eigen huisarts). Iemand haalt aan dat dit naar zijn aanvoelen niet objectief wordt ingevuld.

Binnen de woonzorgsector wordt volgens de respondenten meestal wel een **onderzoek naar het sociaal netwerk** van de oudere uitgevoerd. Binnen de geestelijke gezondheidszorg lijkt dit vaker niet dan wel het geval. Dit is ronduit schokkend en opnieuw een voorbeeld van hoe de nieuwe wet zijn doel van maatwerk mist.

In de woonzorgsector wordt volgens de respondenten regelmatig een **vertrouwenspersoon** aangeduid. In de GGZ is dat veel minder het geval, opnieuw een schokkende vaststelling.

Algemeen bekeken lijkt het alsof de kwaliteit van de toepassing van de wet afhangt van de persoon of het kanton van de vrederechter. Dat kan uiteraard niet door de beugel.

OPGanG, de Open Patiëntenkoepel Geestelijke Gezondheid, en het Vlaams Patiëntenplatform formuleren een aantal aanbevelingen om de knelpunten weg te werken:

Aanbevelingen

1. De algemene bevolking, ouderen en GGZ-patiënten **sensibiliseren** over de mogelijkheden die de wet biedt om de autonomie te versterken en een voorkeurspersoon aan te duiden:
 - Bekendmaking van de mogelijkheid tot *lastgeving* (aanstelling van een persoon naar voorkeur als lasthebber).
 - Stimuleren van de mogelijkheid om een *voorafgaande verklaring van voorkeur* over de persoon van de bewindvoering af te leggen.
2. **Meer opleidingsmogelijkheden** voorzien over de wetgeving en de toepassing hiervan **voor (kandidaat-)bewindvoerders** (familiaal én professioneel), zoals momenteel bv. georganiseerd door de familieorganisatie Similes en hierbij ook ervaringsdeskundigen betrekken:
3. **Meer opleidingsmogelijkheden voorzien voor vrederechters en griffies** over de doelgroep en hun omgeving zodat ze een *meer genuanceerde visie ontwikkelen op familiale bewindvoering* en over de *impact van een bewindvoering op een persoon*. Zo kunnen ze meer maatwerk toepassen en de bewindvoering niet uitspreken over de gehele lijn.
4. De **hoge werklast van vrederechters wegwerken** zodat zij meer tijd hebben om de vele bewindvoeringsdossiers adequaat te behandelen.
5. Verzekeren dat er een **afdoende onderzoek** gebeurt **naar het sociaal netwerk** van de patiënt. Hierbij waar mogelijk gebruikmaken van bestaande informatie vanuit de sociale dienst van organisaties waar de persoon reeds gekend is (bv. ziekenhuis, woonzorgcentrum, eerstelijnszorg).
6. **Wegwerken van de omslachtigheid en complexiteit** van de wetgeving en procedures. Ervoor zorgen dat de taak van de bewindvoerder duidelijk afgebakend is zodat het voor hemzelf en de betrokkenen duidelijk is welke zijn bevoegdheden zijn.
7. **Standaard aanstellen van een vertrouwenspersoon** om de taken van de bewindvoerder te controleren. Indien er geen geschikte persoon is, kan men denken aan een systeem van professionele vertrouwenspersonen zoals in Nederland. De registratie van de aanstelling van vertrouwenspersonen lijkt aangewezen.
8. **Willekeur en een andere aanpak per kanton vermijden**, eventueel via de registratie van de inhoud van de bewindvoering per kanton.
9. Wanneer er een **professionele bewindvoerder** wordt aangesteld, moeten er een aantal **kwaliteitsgaranties** zijn: o.a. persoonlijk contact met patiënt de en/of zijn omgeving of vertrouwenspersoon, transparantie over zijn acties, rekening houden met de voorkeuren van de patiënt.
10. **Laagdrempelig klachtrecht over de bewindvoerder**. Klacht indienen is nu reeds mogelijk bij de vrederechter, maar dit is nogal intimiderend en niet laagdrempelig.